

پیکره‌بندی فضایی خانه‌های بومی شیراز

تألیف و گردآوری:

دکتر محمد بازانی

www.ketab.ir

سرشناسه	: بازائی، محمد، ۱۳۶۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: پیکره‌بندی فضایی خانه‌های بومی شیراز/ تألیف و گردآوری محمد بازائی.
مشخصات نشر	: تهران: موسسه آموزشی تألیفی ارشدان، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۴ ص: مصور(رنگی)، جدول، نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۰۸-۲۵۸۱-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۶۵ - ۱۷۳.
موضوع	: معماری بومی - ایران - شیراز Vernacular architecture -- Iran -- Shiraz
	: ساختمانهای تاریخی - ایران - شیراز ShirazHistoric buildings -- Iran
رده بندی کنگره	: NA۱۴۸۰
رده بندی دیویی	: ۷۲۰/۹۵۵۶۳۲۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۷۶۳۸۴۱
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیپا

مؤسسه آموزشی تألیفی ارشدان

نام کتاب:	پیکره‌بندی فضایی خانه‌های بومی شیراز
تألیف و گردآوری:	محمد بازائی
نشر:	آموزشی تألیفی ارشدان
ویرایش:	اول
نوبت چاپ:	اول ۱۴۰۰
حروفچینی و صفحه آرایی:	www.irantypist.com
طراح و گرافیسیت:	www.irantypist.com
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۰۸-۲۵۸۱-۴
شمارگان:	۱۰۰۰
مرکز خرید آنلاین:	www.arshadan.com
www.arshadan.net
مرکز پخش و توزیع:	۰۲۱۴۷۶۲۵۵۰۰
قیمت:	۳۵۰۰۰ تومان

پیشگفتار ناشر:

به نام ایزد دانا که آغاز و انجام از آن اوست

هرگز دل من ز علم محروم نشد کم ماند زاسرار که مفهوم نشد
اکنون که به چشم عقل در می نگرم معلوم شد که هیچ معلوم نشد

ای دانای بی‌همتا، ای بخشنده‌ایی که ناخواسته عطا فرمایی و هر نیازمندی را به عدالت بی‌نیاز گردانی، مگر اینکه نالایق باشد و آن عنایت را به بازگونه از دست دهد. در عرصه پیشرفت تکنولوژی در هزاره سوم، هنوز نیاز بر مطالعه کتاب در کنار استفاده از منابع کامپیوتری و اینترنت احساس می‌شود. از این بابت خوشحالیم که می‌توانیم در جهت اعتلای علم، دانش و فرهنگ کشور قدمی هر چند کوچک برداریم.

و من الله التوفیق

دکتر شمس الدین یوسفیان

مدیر مسئول انتشارات ارشدان

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۳
فصل اول: مروری بر کلیات.....	۱۵
۱-۱. مقدمه.....	۱۷
۱-۲. ضرورت توجه به موضوع.....	۱۸
۱-۳. مروری بر مطالب مرتبط با موضوع.....	۱۹
۱-۳-۱. تحلیل حاصل از بررسی مطالعات داخلی.....	۳۰
۱-۴. جنبه نوآوری موضوع مورد مطالعه.....	۳۱
۱-۵. گونه شناسی توده و فضا.....	۳۲
فصل دوم: ساختار اجتماعی- فرهنگی ادوار قاجار و پهلوی و ساختار کالبدی خانه‌های سنتی.....	۳۳
۲-۱. مقدمه.....	۳۵
۲-۲. ساختار اجتماعی- فرهنگی عصر قاجار.....	۳۵
۲-۳. ساختار اجتماعی- فرهنگی عصر پهلوی.....	۳۸
۲-۴. نتیجه‌گیری ساختار اجتماعی- فرهنگی ادوار مورد بررسی.....	۴۱
۲-۵. بررسی ساختار کالبدی خانه‌های سنتی.....	۴۱
۲-۶. ساختار کالبدی فضاهای ارتباطی.....	۴۲
۲-۷. ساختار کالبدی فضاهای اصلی.....	۴۳
۲-۸. ساختار کالبدی فضاهای خدماتی.....	۴۵

۹-۲. ساختار کالبدی فضاهای جانبی..... ۴۶

۱۰-۲. نتیجه‌گیری ساختار کالبدی خانه‌های شیراز..... ۴۹

فصل سوم: سیستم رفتاری و سبک زندگی در شیراز..... ۵۱

۱-۳. سیستم رفتاری و فعالیت ساکنین خانه‌های بومی شیراز..... ۵۳

۲-۳. ساختار فضایی - فرهنگی، مذهبی و اقتصادی شهر شیراز..... ۵۹

۳-۳. ساختار محله‌های تاریخی شیراز..... ۶۰

۴-۳. بررسی مؤلفه‌های تأثیرگذار در طراحی خانه‌های شیراز..... ۶۲

۵-۳. طبیعت در خانه‌های شیراز..... ۶۲

۶-۳. حیاط در خانه‌های شیراز..... ۶۳

۷-۳. خلوت در خانه‌های شیراز..... ۶۴

۸-۳. فضاهای متنوع و انعطاف‌پذیر خانه‌های شیراز..... ۶۴

۹-۳. زندگی جمعی در خانه‌های شیراز..... ۶۵

۱۰-۳. ارتباط با ساکنان خانه در خانه‌های شیراز..... ۶۶

۱۱-۳. هندسه و تناسب در خانه‌های شیراز..... ۶۷

۱۲-۳. نور و رنگ در خانه‌های شیراز..... ۶۸

۱۳-۳. هویت در معماری خانه‌های شیراز..... ۶۸

۱۴-۳. تعریف اصطلاحات مرتبط با موضوع..... ۷۲

۱-۱۴-۳. سبک زندگی..... ۷۲

۱-۱-۱۴-۳. سبک زندگی و مسکن..... ۷۴

۲-۱-۱۴-۳. سبک زندگی در حیاط مرکزی..... ۷۵

۳-۱-۱۴-۳. تناسب شکل و رفتار..... ۷۵

۴-۱-۱۴-۳. تغییر سبک زندگی و الگوی مسکن..... ۷۶

۵-۱-۱۴-۳. سبک زندگی و الگوهای فضایی..... ۷۶

فصل چهارم: معماری بومی و مفاهیم نحو فضا..... ۷۹

۱-۴. مفاهیم مرتبط با معماری بومی..... ۸۱

۱-۱-۴. دانش بومی..... ۸۱

۲-۱-۴. رابطه معنا و معنویت با بوم گرایی..... ۸۱

۳-۱-۴. مسکن بومی و تکنولوژی ساخت و ساز..... ۸۱

۲-۴. فرهنگ و بنیادهای پایداری معماری سنتی ایران..... ۸۲

۳-۴. فرهنگ و معماری معاصر ایران..... ۸۳

۴-۴. معماری بومی از نگاه صاحب نظران خارجی..... ۸۴

۵-۴. مفهوم و ماهیت معماری بومی از نگاه صاحب نظران داخلی..... ۸۵

۶-۴. تنوع معماری بومی در زمان و مکان..... ۸۶

۷-۴. تحلیل رویکردهای مطالعاتی در حوزه معماری بومی از گذشته تا امروز..... ۸۸

۸-۴. تعاریف و مفاهیم نحو فضا..... ۸۹

۱-۸-۴. شکل گیری نظریه..... ۸۹

۲-۸-۴. نظریه پیکره بندی در معماری..... ۸۹

۳-۸-۴. معرفی روش چیدمان فضا..... ۹۲

۴-۸-۴. رهیافت ها و راهبردها؛ روش های کاربردی..... ۹۴

۵-۸-۴. متغیرهای نحو فضا..... ۹۴

۶-۸-۴. تکنیک های تحلیلی، فضای محدب و نقشه های خطی..... ۹۵

۷-۸-۴. کاربرد اجرایی تئوری چیدمان فضا..... ۹۸

فصل پنجم: بررسی گونه شناسی خانه های قاجاریه و پهلوی..... ۱۰۱

۱-۵. مقدمه..... ۱۰۳

۲. گونه شناسی نمونه ها..... ۱۰۵

۱-۲-۵. گونه شناسی خانه های قاجاریه..... ۱۰۵

- ۱-۱-۲-۵. خانه‌های دارای حیاط مرکزی..... ۱۰۵
- ۲-۱-۲-۵. خانه‌های با توده در سه طرف فضا..... ۱۰۵
- ۳-۱-۲-۵. خانه‌های با توده در دو طرف فضا..... ۱۰۶
- ۴-۱-۲-۵. خانه‌های با توده در یک طرف فضا..... ۱۰۶
- ۲-۲-۵. گونه شناسی خانه‌های پهلوی..... ۱۰۷
- ۱-۲-۲-۵. خانه‌های دارای حیاط مرکزی..... ۱۰۷
- ۲-۲-۲-۵. خانه‌های با توده در سه طرف فضا..... ۱۰۷
- ۳-۲-۲-۵. خانه‌های با توده در دو طرف فضا..... ۱۰۸
- ۴-۲-۲-۵. خانه‌های با توده در یک طرف فضا..... ۱۰۹
- ۵-۲-۲-۵. خانه‌های با فضا در وسط توده..... ۱۱۰
- ۳-۵. جمع‌بندی گونه شناسی خانه‌های بومی بافت تاریخی شیراز..... ۱۱۱
- فصل ششم: نتایج..... ۱۱۳**
- ۱-۶. مقدمه..... ۱۱۵
- ۲-۶. بررسی نظام رفتار و فعالیت‌های حاکم بر دوره‌های مورد بررسی..... ۱۱۶
- ۳-۶. گونه شناسی خانه‌های بومی شیراز در دوره قاجاریه..... ۱۲۲
- ۴-۶. گونه شناسی خانه‌های بومی شیراز در دوره پهلوی..... ۱۲۶
- ۵-۶. خوانش نحوی خانه‌های بومی شیراز..... ۱۲۹
- ۶-۶. خوانش نحوی نمونه‌ها بر اساس گونه شناسی..... ۱۴۰
- ۱-۶-۶. تحلیل نموداری خانه‌های دارای حیاط مرکزی..... ۱۴۲
- ۲-۶-۶. تحلیل نموداری خانه‌هایی با توده در طرفین حیاط..... ۱۴۳
- ۳-۶-۶. تحلیل نموداری خانه‌هایی با توده در سه طرف حیاط..... ۱۴۵
- ۴-۶-۶. تحلیل نموداری خانه‌هایی با توده در یک طرف حیاط..... ۱۴۷
- ۵-۶-۶. تحلیل نموداری خانه‌هایی با فضا در اطراف توده..... ۱۴۸

فصل هفتم: بحث و نتیجه‌گیری	۱۵۱
۱-۷. مقدمه	۱۵۳
۲-۷. ارائه بررسی نتایج آماری	۱۵۴
۳-۷. ارائه بررسی نتایج تحلیلی	۱۵۶
۴-۷. ارائه بررسی استدلال‌های عقلی	۱۵۷
۵-۷. پاسخ به سؤالات	۱۵۸
۶-۷. جمع‌بندی نهایی	۱۶۳
منابع و مأخذ	۱۶۵

پیشگفتار

نظریه‌پردازان متعددی بر این اعتقادند که مفهوم سبک زندگی، مظاهر و نمودهای آن همچون نظام فعالیت‌ها و الگوی رفتاری؛ نه تنها در برداشت مردم، باورها، ارزش‌ها، هنجارها، آداب رسوم و رفتار، بلکه در طراحی اشیا و محیط‌زیست مصنوع از جمله خانه‌ها نیز تأثیرگذار است و در نتیجه پیکره‌بندی فضایی خانه، طراحی درون آن (سازمان فضایی) و شکل خانه‌ها در یک منطقه می‌تواند سبک زندگی ساکنان را حمایت یا مختل نماید. از این‌رو شکل خانه در معماری بومی، بیان درک محتوای زندگی است، شکل پیگیری چند بعدی زندگی خانوادگی و اجتماعی می‌تواند ضرورت تألیف این کتاب محسوب شود. با توجه به جامعه آماری خانه‌های تاریخی شیراز که اکثراً در محله سنگ سیاه بافت تاریخی این شهر واقع شده‌اند با هدف خوانش سازمان فضایی خانه‌های بومی بافت قدیم شیراز و بهره‌گیری از نرم‌افزار نحو فضا، آنالیزهای تحلیلی گرافیکی که با توجه به استدلال‌های منطقی که از اطلاعات کمی حاصل از گراف‌های نمایانی خروجی نرم‌افزار دیت منپا¹ به دست می‌آید، نقاط قوت و ضعف آن را با تحلیل‌های کمی از کیفیات معماری پیدا کرده و تأثیر سبک زندگی را در این تغییر و تداوم مورد بررسی قرار داد؛ در نهایت با استدلال منطقی نتایج آماری، تحلیلی می‌توان به تغییرات ناشی از سبک زندگی بر کالبد معماری خانه‌های بافت قدیمی شهر شیراز در احوار قاجاریه و پهلوی دست یافت که ماحصل این کتاب می‌باشد.

دکتر محمد بازایی